

Een knagend gevoel

In de zorg gaat het voortdurend om zoeken naar goede afstemming: wat is hier het goede om te doen. Want wat doe je als je op het ene moment iemand die tijdens de corona-uitbraak in Milaan is geweest, geruststelt, maar een dag later hoort dat deze meneer toch wel in besmettingsgebied is geweest.

Tekst:
Hans
van Dartel

Casus

De veranderingen en aanpassingen van het RIVM vlogen ons infectieverpleegkundigen om de oren in de piek van de coronapandemie. De ene dag werden de bergdorpen in Italië nog gezien als besmettingsgebied, de dag erna kwamen plots de steden Milaan en Bergamo erbij. Het is dus voorgekomen dat ik iemand die in Milaan was geweest gerust stelde omdat hij niet in het besmettingsgebied was geweest. De dag erna meldde het RIVM dat ook de stad Milaan onder het besmettingsgebied was komen te vallen. Dit knaagt aan me. Had ik deze man, en velen met hem, terug moeten bellen?

Er knaagt iets

Mooi is het hoe je beschrijft hoe jij je verantwoordelijk voelde en jezelf de vraag stelde of je deze meneer terug had moeten bellen. Daarmee maak je duidelijk dat je in je handelen echt stil hebt gestaan bij wat goede zorg is. Zo maak je duidelijk dat goede zorg niet zonder nadenken kan. We zeggen wel vaak dat we als verpleegkundigen doe-mensen zijn, maar dat doen kan niet zonder denken. Ook mooi hoe jij je gevoelens beschrijft: het knaagt aan je, schrijf je. Als iets aan je knaagt, wil je graag een antwoord zodat je – liefst zo snel mogelijk - van dat vervelende gevoel af bent. Anders blijft het knagen. Zo maak je ook mooi duidelijk dat denken en voelen dicht bij elkaar zitten en elkaar niet hoeven uit te sluiten. Tenslotte maak je ook nog duidelijk dat ethische kwesties niet meteen allerlei grote vraagstukken betreft. De morele vraag die in jouw casus naar voren komt is heel simpel: had ik die meneer terug moeten bellen?

Jij weet het antwoord

Hoe simpel ook, het antwoord is niet meteen te geven. Tenminste niet door mij als buitenstaander. Daarvoor ontbreekt de nodige informatie. Met name over de aard van het zorgcontact van jou met die meneer en over de verantwoordelijkheden die jij daarin ervoer. Jij had met deze meneer een contact vanuit jouw verantwoordelijk-

heid als infectieverpleegkundige. Waarschijnlijk was het iemand die belde met de vraag of hij risico heeft gelopen omdat hij in Milaan was geweest. En wat hij daarom zou moeten doen. Op het moment dat jij hem informeerde, deed je dat op grond van de kennis die je toen had. Als situaties veranderen en er nieuwe kennis komt, is het verleidelijk om vanuit die nieuwe situatie te oordelen over de oude. Daarom dat knagende gevoel en de vraag of je hem niet terug had moeten bellen. Toch moet je voor jezelf daaruit niet de conclusie trekken dat je hem verkeerd geïnformeerd hebt. Je hebt hem goed geïnformeerd. Op basis van de toen geldende kennis. Dat de feiten een dag later anders lagen, doet daar geen afbreuk aan. Wel stelden die nieuwe feiten jou voor een nieuwe vraag.

Complicatie

Complicerend in jouw situatie is dat die vraag niet beperkt bleef tot het terugbellen van die ene man, maar dat het om veel meer mensen ging die door de nieuwe feiten ineens in een risicogroep waren gaan vallen. Als het om een enkel individu gaat, is het een andere vraag dan wanneer het om een groep gaat. Als infectieverpleegkundige draag je met name een verantwoordelijkheid voor het collectief. Die gaat verder dan de gezondheid van een individuele burger: hoe draag je - onder andere door informatie en contacten met individuele burgers - bij aan het bestrijden en voorkomen van infecties onder de bevolking? Die functionele verantwoordelijkheid bepaalt mede het antwoord op jouw vraag of je die meneer terug had moeten bellen: als het doel om infecties te bestrijden beter gediend was met het terugbellen van de mensen die bij jou om informatie hadden gevraagd, dan gewoon doorgaan met de activiteiten waar je de dag erna feitelijk mee bezig was, dan zou het een goede zaak zijn geweest om dat terugbellen voorop te zetten.

Achteraf oordelen

Maar achteraf blijft dat lastig oordelen. Met de kennis van nu had je zo iemand waarschijnlijk zeker teruggebeld met het dringende advies om zich te laten testen en in afwachting van de uitslag in ieder geval in quarantaine te gaan. Maar toen het incident zich voordeed, ontbrak het nog simpelweg aan testcapaciteit en was het beleid anders: pas bij klachten bleef je thuis en testen waren op een uitzondering na alleen maar weggelegd voor zorgmedewerkers. Je verantwoordelijk-

Foto: Kristijan Arsov, Unsplash

Galleria Vittorio Emanuele in Milaan.

heden worden altijd ingeperkt door wat er in een bepaalde context mogelijk is en hoe de verantwoordelijkheden worden gereguleerd. Dus is jouw vraag eigenlijk alleen maar goed te beantwoorden uitgaande van de situatie zoals die toen was: de toen geldende condities, de toen

‘We zeggen wel vaak dat we als verpleegkundigen doe-mensen zijn, maar dat doen kan niet zonder denken’

geldende regels. Daarbij mag je er ook van uitgaan dat iemand die in die periode in Milaan is geweest en jou daarom belt, het nieuws waarschijnlijk ook wel zal hebben gevolgd en op grond daarvan kennis kan hebben gehad van de veranderde situatie. In die zin ligt er ook een verantwoordelijkheid bij burgers zelf om zich op de hoogte te stellen van voor hen relevante informatie. Zeker in deze tijden van corona. Niet voor niets wordt iedere burger (nog steeds) verondersteld weet te

hebben van de geldende wettelijke regels en zich daaraan te houden. En bij onduidelijkheid is er de plicht en ook altijd de mogelijkheid om zich opnieuw te laten informeren.

Persoonlijke verantwoordelijkheid

Die meneer had jou dus ook kunnen bellen. Of een collega. De zaak verandert wanneer jij, terugkijkend het gevoel zou hebben gehad, dat juist deze mijnheer extra zorg nodig had. Omdat hij een zeer gespannen indruk maakte. Bijvoorbeeld omdat zijn partner bijzonder kwetsbaar was. En dat hij zich daar extra zorgen over maakte. In zo'n situatie wordt jouw verantwoordelijkheid als infectieverpleegkundige meer persoonlijk ingekleurd. Dan gaat het niet meer alleen over jouw functionele rol in de infectiebestrijding maar ook om jouw persoonlijke verantwoordelijkheid in reactie op het bijzondere appel van deze mijnheer. Dat had je er mogelijk toe kunnen brengen om zelf het voortouw te nemen en zelf te bellen. Maar of dat ook je plicht zou zijn geweest, dat kun je alleen maar goed zelf beoordelen. Uitgaande van de kennis van toen. 🗑️

Hans van Dartel was voorzitter van V&VN Commissie Ethiek en verpleegkundige, niet praktiserend